

Загальні збори НАПН України

4 квітня ц.р. відбулися Загальні збори Національної академії педагогічних наук України на тему: «Про діяльність НАПН України у 2012 році та завдання на 2013 рік». У роботі зборів, які проходили в Інституті педагогіки НАПН України, взяли участь: Міністр освіти і науки України Дмитро Табачник, представники Адміністрації Президента України, Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти, Головного управління освіти і науки Київської міської державної адміністрації, Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, галузевих академій, наукових

установ НАПН України, Рахункової палати, Профспілки працівників освіти і науки України, ЗМІ та ін. Напередодні, 3 квітня ц.р., було проведено методологічний семінар на тему: «Медіаосвіта в Україні: наукова рефлексія викликів, практик, перспектив». Пропонуємо увазі читачів матеріали цих заходів, зокрема виступ Міністра освіти і науки України Дмитра Табачника та доповідь Президента НАПН України Василя Кременя на Загальних зборах, а також виступ директора Інституту соціальної та політичної психології НАПН України Миколи Слюсаревського на методологічному семінарі.

Дмитро Табачник: «Освіта є ключовим елементом забезпечення сталого розвитку людського потенціалу, однією з найважливіших складових загальнолюдських цінностей»

*Виступ Міністра освіти і науки України
Дмитра Табачника на Загальних зборах НАПН України*

Доброго дня, шановні колеги, шановний Василю Григоровичу! З великим задоволенням вже вкотре відгукуюся на запрошення взяти участь, послухати цікаві думки, розповіді, пропозиції на щорічних Загальних зборах Національної академії педагогічних наук України. І, ви знаєте, для мене щорічні збори Національної академії наук, і великої, і нашої рідної Національної академії педагогічних наук – це свого роду черговий День народження академії. А на День народження треба ходити з подарунками. І тому я хотів би сьогодні презентувати вам перші три сигнальні примірники інформаційно-аналітичного звіту про діяльність всієї освітньої галузі за 2012 рік.

Хотів би запропонувати від імені Колегії міністерства позитивно оцінити роботу Національної

академії педагогічних наук за звітний період і наголосити, що, як і в попередні роки, наша тісна плідна співпраця розвивалась у минулому році для користі і всієї системи освіти, і для роботи міністерства, і, сподіваюсь, для роботи Національної академії педагогічних наук.

Глибоко переконаний, що для України, як і для більшості країн світу, **освіта є ключовим елементом забезпечення сталого розвитку людського потенціалу, і саме тому вона є однією з найважливіших складових загальнолюдських цінностей**. Хотів би сказати, що серед актуальних питань та актуальних завдань сучасної педагогічної науки ми вбачаємо декілька головних. Перше – це широка організація компаративних досліджень з метою виявлення кращих світових освітніх надбань та реалізації продуктивного міжнародного співробітництва в усіх ланках освіти. Друге – апробація та впровадження інноваційних педагогічних систем з широким використанням найсучасніших інформаційних технологій. Це дослідження реалізації сучасних підходів до реального забезпечення рівного доступу всіх громадян до якісної освіти і, звичайно, моніторинг та пропозиції щодо зростання якості освіти.

Під час Загальних зборів

З шановним академіком Віталієм Курилом не можу методологічно погодитись лише в одному: неможливо довершити до повної реалізації якості освіти в будь-якому напрямі, тому що це філософська дилема. І кожного разу з набуттям нової якості суспільство й час будуть висувати нові параметри, тому треба ще і ще раз продовжувати якісне вдосконалення кожного напрямку і кожної ланки освіти.

Наступне, – це створення умов і можливостей для свободи вибору освіти. Це системна організація змісту освіти. Це безперервність освіти впродовж усього життя. Тобто, всі ті виклики, якими живе сучасний світ. Хотів би сказати, що, звичайно, в освіті як у найбільшій галузі чимало недоліків і прорахунків, тому що немає досконалого суспільства. Загалом в освіті працює 1,5 млн людей. Ми – єдина галузь, що впродовж минулого року на 6,5 тис. збільшила кількість своїх колег за рахунок педагогів та вихователів дошкілля.

Якщо говорити про найвищу ланку освіти, то три роки тому ми стартували з 40 тис. іноземних студентів-контрактників. На сьогоднішній день в Україні перебуває на навчанні 61 тис. іноземних студентів. Тобто щороку їх збільшується приблизно на 7 тис. Я не хочу образити медиків, але якщо порівнювати успіхи вітчизняної освіти і вітчизняної медицини, то, я думаю, ще тривалий час наша медицина не зможе пишатися тим, що хоча б на обстеження, не кажучи вже на лікування, до України щороку вирушало кілька десятків тисяч людей. І пройти обстеження, навіть одноразове, чи більш детальне – це зовсім інакше, ніж коли родина з іншої держави, а таких 152 країни, довіряє свою молоду людину на здобуття вищої освіти зовсім незнайомому суспільству. Тому я думаю, що все-таки в нашому домі, звичайно, є багато проблем, але є й певні успіхи. І хотів би

послатися на найновішу доповідь «Індекс людського розвитку» – останню доповідь ООН, що значення ІЛР (індексу людського розвитку) в Україні за рік дорівнює 0,74. І навіть порівняно з усіма країнами Європи, які проходять ООНівський моніторинг, а це майже 190 країн, Україна посідає 78 позицію. А з 1990 по 2012 роки значення індексу людського розвитку зросло з 0,71 до 0,74. Це навіть непогано в порівнянні з такими країнами, як Швейцарія, Великобританія, Японія та інші. Якби наша медицина, тривалість життя, соціальні проблеми за вимірами наздогнали освіту, ми б обов'язково потрапили у 40 найбільш розвинених країн світу.

Звичайно, я сподіваюсь на плідну співпрацю з Національною академією педагогічних наук України, в першу чергу – у законодавчому вдосконаленні освітньої бази, і повністю підтримую те, що говорив у своїй доповіді академік НАПН Василь Григорович Кремень. Це надзвичайно важливо.

Ви знаєте, що в останні роки зона особливої уваги – наша дошкільна освіта. Ми починали із охоплення нею по Україні 63%, зараз досягли 85,5%, і за цей час у нас стало до ладу 1350 нових дошкільних установ. Причому в основному – це відновлення, це виселення орендарів, це виграні суди, це переміщені державні установи. Нині Міністерство створило такий контрольний лист: по країні 813 дошкільних навчальних закладів використовуються не за призначенням. У наших планах – 550 з них повернути дошкільно і створити за два роки, ще 100–110 тис. місць (на сьогоднішній день наш результат – 204 тис. нових місць у дошкільних установах), для того, щоб стовідсотково охопити п'ятирічок і вийти на параметри європейські, де 87% дітей дошкільного віку охоплені дошкільним вихованням.

Продовжується, і це також наші спільні зусилля з академічним загалом, реформа загальної середньої освіти. Я думаю, результатом співпраці є те, що з першого вересня минулого року відбувся старт нової української школи, що це нові стандарти, які ведуть за собою у життя нові програми й нові підручники. І відразу хотів би сказати, що я пропоную, і дав відповідне доручення нашим колегам із міністерства, підготувати проект постанови Кабінету Міністрів, яким узаконити роботу над створенням експериментальних підручників. Я сподіваюсь, що в першу чергу цю пропозицію підтримають фахівці, вчені Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук. Завдяки тому, що нам вдалося трохи випередити друк підручників, створено запас часу близько двох років. За цей час ми могли б дійсно підготувати експериментальні підручники. Разом, і університети, і фахівці академії. Дати їх у кращі гімназії, ліцеї, школи в усі регіони, а вже потім готувати підручник, який би відповідав абсолютно новим якісним вимогам. Я сподіваюсь, що Академія наук цю пропозицію підтримає, і хотів би, щоб найближчим часом підготували такий проект рішення Національної академії педагогічних наук.

Сьогодні говорили у виступах, що багато в чому себе виправдало ЗНО. Але ми бачимо і його очевидні прорахунки. Достатньо прийти, заповнити аркуш – і рейтингова шкала, навіть при всіх буквах «А» чи при всіх буквах «Б», дасть нам 119 балів. Ми, звичайно, будемо вдосконалювати цю систему. Але я хотів би запропонувати, скажімо, разом із Національною академією педагогічних наук провести всеукраїнський зріз знань за спільним завданням міністерства й академії. Тому що ЗНО – це інструмент і елемент для вступу до вищого навчального закладу. Державна підсумкова атестація – це четвертий, дев'ятий, одинадцятий клас. А яким є всеукраїнський зріз знань у тих класах, що між ними? На жаль, ні ми, ні директорський корпус достатньо цього не знаємо, і спробувати провести цей всеукраїнський зріз знань було б дуже цікаво. Це фактично «другий хрестовий похід» за якістю знань.

Міністерство разом із академією багато працюють над проблемами інклюзивної освіти. Я думаю, що тут у нас має бути ціла спільна програма.

Звичайно, мені дуже приємно, що в усіх програмах, рішеннях щодо комп'ютеризації, інформатизації ми також практично все робимо разом і це надзвичайно важливо. Чому? Тому що це допомагає нам не лише інсталювати кращі напрацювання, але й зв'язати з Академією наук ті численні пропозиції з бізнес-партнерами, що є важливим елементом державного і приватного партнерства. Водночас це необхідна експертиза того, що пропонує Intel, і Microsoft, і наш договір із найбільшим виробником телекомунікаційних вітчизняних послуг Київстаром. Вважаю, що це теж окрема тема для спільного плану дій з інформатизації і комп'ютеризації шкіл. Нещодавно ми створили загальною робочу групу: Міністерство, Академія, Державний комітет

національних проектів. Віце-президент НАПНУ Андрій Миколайович Гуржій, і представник Інституту інформаційних технологій та засобів навчання там беруть найбільш активну участь. Я думаю, що до першого вересня ми запропонуємо абсолютно новий пілотний проект комп'ютеризації базових шкіл в усіх регіонах України. І це також сприятиме підвищенню якості освіти.

Важливим напрямом є створення Закону про професійну освіту, про формування різних за часом модулів підготовки. І на черзі – створення великих професійних центрів. Тобто, на моє глибоке переконання, нам треба відійти від усталених норм професійного навчання в рамках професійно-технічних закладів. Це мають бути центри перепідготовки. На сьогодні вперше з'явилась абсолютно нова хвиля і нове бажання представників зарубіжних країн здобути професійну освіту в Україні. Для цього необхідно конструювати нові форми. Є великі пропозиції від Казахстану, від Туркменістану, звернувся посол держави Нігерія з проханням розглянути питання підготовки за багатьма спеціальностями. А нові стандарти? Вийти на міжнародний рівень професійних освітніх послуг неможливо без нових професійних стандартів, стандартів укрупнених. За три роки міністерство спільними зусиллями з роботодавцями створило близько 250 таких стандартів, і в цьому році ще півсотні зробимо. Вони всі справді нові, тому що в них насамперед закладаються вимоги роботодавців – те, що вони хочуть отримати, тобто вимоги ринку праці.

Отже, якщо оцінити співпрацю з академічним середовищем, то воно заслуговує на позитивну оцінку. Співпраця з роботодавцями також позитивна. Але зусилля їх в основному носять споживачький і диктаторський характер. Якщо взяти найкращі світові університети, ті ж США, ми не знайдемо жодного університету, де розмір бюджетної складової був би вищим за 40%, все інше – це приватний сектор. У нас роботодавець хоче одержати готовий продукт, не вкладаючи абсолютно ніяких коштів. Але ми змінимо ставлення роботодавців. Змінимо і положення про проходження практики. Для професійних закладів воно вже змінене. Щоб не вимагати обов'язкових зарплат. Інакше приватний сектор просто не пускає до себе учнів професійних закладів. Буде змінюватись найближчим часом і положення про практику і працевлаштування випускників вищих навчальних закладів.

Хотів би сказати, що ми продовжимо докладати зусиль по навчанню і стажуванню наших студентів і аспірантів за кордоном. Це унікальна програма, започаткована за ініціативою Прем'єр-міністра. Ми поки що обмежуємо її дев'ятьма основними напрямками. Це в основному біотехнології, нанофізика, новітні технології. Поки що потуг бюджету на гуманітарні спеціальності не вистачає. Але я думаю, що це можна вирішувати шляхом обміну квотами. У нас є унікальний досвід співпраці Московського університету імені Михайла Ломоносова та Київського

національного університету імені Тараса Шевченка. Ми вибудували схему, з якою погодилися і фінансова інспекція, і Рахункова палата. За рішенням вченої ради, обидва міністерства освіти і науки України й Російської Федерації обмінюються на один семестр, на один рік студентами різного рівня підготовки: і бакалаврського, і магістерського. Дуже позитивний досвід. Оскільки у складі академії чимало докторів, я пропоную перейняти цей досвід з вашими партнерами в Росії, і його можна було б запроваджувати і використовувати більш рішуче.

Хотів би повідомити приємну новину: у 2012 році три українські університети увійшли до одного з найавторитетніших міжнародних рейтингів – QS World University. А загалом, близько 140 навчальних закладів України за останні роки потрапили у різні міжнародні рейтинги. Але тут потрібні зусилля всього колективу. Вхідження в рейтинг – це великі наполегливі зусилля.

Я підтримую пропозицію, що її вніс академік Борис Іванович Мокін, про утворення укрупнених регіональних університетів. Але цю політику міністерство проводить обережно і на добровільних засадах. Коли я починав працювати у міністерстві, у реєстрі вищих навчальних закладів було їх 909. Зараз 823. Це певний рух вперед, але він обережний, він паліативний. Ми силоміць нікого не об'єднували. Лише через рішення трудових колективів. Звичайно, це не завжди кращий шлях – добровільний. Є певний спротив. Є люди, які посідають адміністративні позиції. Вони не завжди хочуть продукувати створення більш потужного університету. Міністерство буде вимагати від вищих навчальних закладів категорично відмовлятися від філій, і з наступного року ми введемо на дипломах державного зразка обов'язкове позначення філії. Щодо дипломів у самих університетах, ви знаєте, що це питання треба вивчити і опрацювати. Бо останні соціологічні дослідження показують, що лише від п'яти до одинадцяти відсотків батьків і студентів старших курсів хотіли б мати іменний диплом, а не державний. Можна піти іншим шляхом: паралельно із державним університетським дипломом робити і університетський диплом іменний. Звичайно, від цього виграють кращі. Але хочу нагадати, що у державному дипломі обов'язково вказано, бакалаврат чи магістратуру ти здобув та в якому конкретно закладі. Безумовно, роботодавець також цією інформацією абсолютно володіє.

Ми разом із академією плідно працюємо над Концепцією неперервної педагогічної освіти. Є ще багато інших важливих документів, над якими ми співпрацюємо. У зв'язку з цим я хотів би внести кілька пропозицій: Міністерство освіти і науки позитивно оцінює підготовлену колективом Національної академії педагогічних наук України доповідь «Про стан та перспективи розвитку освіти». Звичайно, ми просили б, щоб до наступного року вона з'явилась у скороченому, реферативному вигляді в англомовній версії. Це дало б можливість

знайомлення з нашими досягненнями вченим інших країн. Оскільки завершується термін дії нашої дворічної Угоди про спільну діяльність, то пропонував би в рішення Загальних зборів внести пункт про підготовку нового дворічного плану спільної роботи на 2014–2015 роки і, можливо, в ньому зробити кілька блоків. Перший блок – вибрати найбільш значущі наукові теми, другий – можлива співпраця академії з педагогічними університетами, і третій блок – присвячений кадровій роботі. Ще одна пропозиція. На мою думку, більшої уваги заслуговує питання проходження практики аспірантами та докторантами академії в педагогічних університетах. Я вважаю, що ми могли б знайти форму зарахування на якусь частину ставки, за бажанням – підготовку спецкурсу. Це було б важливо, тому що відразу інтегрувало б науковців у викладацьку аудиторію. Ще одна пропозиція: у складі академії на сьогоднішній день понад шістдесят дійсних членів, але, шановні академіки, ми рідко вас бачимо на чолі державних екзаменаційних комісій, а хотілося б бачити частіше. Особливо показово це для таких, скажімо, ВНЗ, як Глухівський національний університет ім. О.Довженка та інших, де всі студенти знали б, що у них викладає і працює, у маленькому місті, дійсний член Академії педагогічних наук.

Напрямок розвитку обдарованої дитини є надзвичайно важливим. Ви знаєте, що цей рік Президентом України оголошено Роком дитячої творчості, і я хотів би, щоб, можливо, ухвалити рішення Загальних зборів про створення наукової інституції, яка б займалася дошкільною освітою. Міністерство готове надати підтримку в усіх кроках: і в Міністерстві фінансів, і в Міністерстві економіки. Щодо надання методологічної допомоги – налагодити співпрацю з потужною громадською організацією, яка об'єднала педагогів-дошкільників. І, погодьтеся, за три роки 1350 нових закладів (з них близько 50 тільки у столиці України) – тут є поле для окремого наукового інституту. Можливо, цю організаційну роботу треба було б розпочати вже зараз.

Звичайно, хотів би сказати наостанок, що до організації всеукраїнських, міжнародних, обласних науково-практичних конференцій, семінарів, нарад, «круглих столів» міністерство завжди запрошувало і буде запрошувати фахівців і керівників Національної академії педагогічних наук України. А ми завжди намагаємось відгукнутися на будь-які цікаві пропозиції участі у наукових зібраннях, що проводить Національна академія педагогічних наук.

Завершу свій виступ словами одного з моїх улюблених французьких письменників Віктора Гюго: «Виховання – справа совісті, освіта – справа науки». А Борис Євгенович Патон додає до цього вислову, що «наука неможлива без освіти, освіта неможлива без науки». Це безпосередньо стосується Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України.

Тож спасибі вам, шановні, за допомогу, за співпрацю.